

3. “Сарф” сўзи “صرف” феълининг ҳаракат номи бўлиб, ўзига қайтариш, ўзгартириш, алмаштириш маъноларини ифодалайди. Сарф илми араб тилининг энг муҳим илмларидан ҳисобланади. Бу илмда қиёс катта аҳамиятга эга. Сарфда қиёсни билмаган араб тилини ўргана олмайди. Қиёс товуш тушиши, ортилиши, алмашиши каби фонетик ҳодисаларда; сўздаги ўзак ҳафрлар, зиёда бўлган ҳарфларни аниқлашда ҳам энг муҳим ҳисобланади.

Араб тилида сарфнинг асосий материали ундош ҳарф ҳисобланиб, унли ҳарф бу жараёнда иштирок этмайди. Ҳар бир ясалган сўз ортида бошқа сўз ётмайди ва бу ясалиш маълум вазнга кўра бирор йўл, усул билан юзага келган бўлади. Ҳар бир ясалишда икки хил муносабат бор, яшашга асос бўлган вазн ва шу вазнда ясалган сўз.

МУЙДИНОВ ДИЛШОД
Мустақил изланувчи, ЎЗМУ

Германия миграцион сиёсатида Яқин Шарқ қочоқлари муаммоси

Аннотация. Мазкур мақолада Яқин Шарқ минтақасидаги ички ихтилофлар натижасида пайдо бўлган миллионлаб қочоқларнинг маълум қисми Европа томон ҳаракат қилиши ва ушбу қочоқларга нисбатан Германиянинг “очиқ эшиклар” сиёсати, бунинг натижасида Германияда юзага чиққан ички норозиликлар, ҳукуматдаги қарама-қаршиликлар, немис жамиятида жиноятчилик ортиши сабаблари, бунда қочоқларнинг ўрни, миллий давлат ва анъаналарнинг йўқ бўлиши кўрқуви, исломлашиши кўрқуви, бунга қарши ижтимоий-сиёсий ҳаракатларнинг кучайиши таҳлил қилинган.

Таянч сўз ва иборалар: Яқин Шарқ, қочоқлар, миграция, Германия, исломофобия, ирқчилик, антимиграция, AfD.

Аннотация. В данной статье рассматриваются проблемы миллионов беженцев в результате внутренних конфликтов на Ближнем Востоке, их продвижение в Европу и политика «открытых дверей» Германии в отношении беженцев, недовольство населения страны, противоречия в правительстве, причины преступлений в немецком обществе, роль беженцев, страх потери собственной идентичности и традиции, страх перед Исламом и рост общественных политических движений.

Опорные слова и выражения: Ближний Восток, беженцы, миграция, Германия, исламофобия, расизм, антимиграция, AfD.

Abstract. The article deals with millions of refugees, have been emerged as a result of internal disagreements in the Middle East and moving towards Europe, and the German “open door” policy for those refugees, as a result of internal dissatisfaction in Germany, government conflicts, the rise of crime in German society, the fear of the disappearance of the national state and traditions, the fear of Islam and the rise of public political movements.

Keywords and expressions: Middle East, refugees, migration, Germany, Islamophobia, racism, antimigration, AfD.

Бугунги кунда Германия олдида турган энг долзарб масала шубҳасиз мигрантлардир. Айниқса, 2011 йил “Араб баҳори” номи билан аталган Яқин Шарқ минтақасидаги ихтилофлар миллионлаб инсонларни мажбурий мигрантларга, яна ҳам тўғрироғи қочоқларга айлантирди. Суриядаги можаролар эса тамоман инсоний инқирознинг бир кўриниши бўлди. Сурия аҳолисининг салкам ярми (14 миллион атрофида) ички (мамлакат ичида) ва ташқи (мамлакат ташқарисига) қочоқларга айланди. Яқин Шарқдаги ички можаролар натижасида минтақадан Европага 2 миллион атрофида қочоқлар кириб борди. Шулардан бир миллиондан ортиғи Германияга бориб жойлашди. Германия дастлаб қочоқларга эшигини очди ва илиқ кутиб олди. Аммо бир оз вақт ўтиб, бу Германия жамиятида катта норозиликка олиб келди. Бунинг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ва албатта, маданий сабаблари бор эди. Немис жамияти орасида қочоқ ва иммигрантларга қарши мухолифат партия (AfD) ва ҳаракатлар обрў қозона бошлади. Ҳатто, исломга қарши номи билан янги PEGIDA ташкилоти тузилди. Мазкур ҳолатлар А. Меркел ҳукуматига қаттиқ зарба бўлди. Канцлер А. Меркелнинг қочоқлар муаммосини ҳал қилиш бўйича саъй-ҳаракатлари нафақат мамлакат ички сиёсий доирасида балки, Европа Иттифоқи (ЕИ) доирасида ҳам етарлича қўллаб қувватланмади. Бу қочоқлар муаммосида А. Меркелнинг яққаланиб қолганини билдирар эди. Бошқа томондан бу Европа инқирози деб номланди.

Европа ва айниқса, Германияда қочоқлар муаммоси, унинг турли аспектлари, нега ушбу муаммонинг оптимал ечимини топилиши қийин бўлаётганлиги, бу муаммо яқинда вужудга келган Яқин Шарқ қочоқлари билан боғлиқми ёки унинг орқасида ётган тарихий, социологик ва сиёсий сабаблари борми?

Дарҳақиқат, Европа иккинчи жаҳон урушидан кейин то ҳозиргача миграция учун энг жозибадор минтақа бўлиб қолмоқда. Бошланишида унинг жозибадорлиги юқори маош бўлган бўлса, кейинчалик унга эркинлик, хуррият, яшаш стандартларининг юқорилиги, малакали тиббий ва таълим олиш имкониятлари, ижтимоий ҳақлар ва бошқа омиллар ҳам қўшилди. Бу йилдан йилга Европага кетишни истовчилар сонини кўпайтириб борди. Натижада, бугунги ЕИ минтақасида 60 миллион атрофида¹, бу тахминан иттифоқ аҳолисининг 10–12% ини ташкил этувчи иммиграция жамиятини пайдо бўлишига олиб келди.

Европа, дастлаб (Ғарбий Европа назарда тутиляпти), режали асосда ўз меҳнат кучи талабини қондириш учун назоратли ва маълум муддатга мухожир ишчи олишни йўлга қўйганди. Бу иккинчи жаҳон урушидан кейинги иқтисодий ривожланишнинг асосий омили эди. Лекин, бир оз вақт ўтиши

¹ Европа қитъасида (Россия ва Шарқий Европа давлатларини ҳам қўшганда) 2017 йилги маълумотларга кўра, иммиграция сони 77,9 миллионни ташкил этган. Шундан, ЕИга аъзо давлатлардаги кўрсаткич автор томонидан ҳисоблаб чиқилди. Батафсилроқ қаранг: International Migration Report 2017. Highlights. Department of Economic and Social Affairs, United Nations, New York, 2017.

билан 1975 ва айниқса, 1980 йилларда мухожир ишчиларни келиши тўхтатилди. Бунинг бир қанча сабаблари бор эди. Асосийлари:

биринчидан, иқтисодий ўсишнинг секинлашиши (бу 1973 йил нефть инкирозидан кейин вужудга келганди);

иккинчидан, жамиятда иммигрантларга қарши кайфиятдаги аҳолининг кўпайиб бориши ва эътирозлари;

учинчидан, кучли ижтимоий ҳимояга асосланган социал давлат мақомининг аста-секин чўка бошлаши.

Албатта, 1980 йилга келиб мухожир ишчи олиш тамоман тўхтатилган бўлсада, миграция тўхтамади. Агар, олдин режали ва маълум муддатга ишчи қабул қилиш тизими йўлга қўйилган бўлса, кейинроқ, Европада қолиб кетган ишчиларнинг оилаларини бирлаштириш сиёсати олиб борилди. Бу эндиликда, доимий истиқомат қилиш ва ҳатто, Европа давлатларининг фуқаролигини олиш ҳуқуқини берар эди. Мазкур ҳолат Европада кўп маданиятли бир жамият шаклланишини бошлаб берди. Бу ҳақда, Кристофер Калдуэл шундай деганди: “Бошланишида мигрантларнинг сони кўп бўлмаслиги тахмини бор эди. Уларнинг кўпчилигига Европага вақтинчалик киришига рухсат бериларди. Баъзилари бироз узоқроқ вақт қолиши мумкин эди. Бу иммигрантларнинг фаровон яхши бир ҳаёт кечиришини ҳеч ким тахмин этмаганди. Ўз қишлоғи, оиласи, бозор ери ва ибодатларига ўрганган одатлари билан маданиятини Европада ҳам давом эттиришини ҳеч кимнинг ҳаёлига бир дақиқа бўлсада келмаганди”¹.

Европада кейинги йилларда яъни, 1990 ва 2000 йилларда иммиграциянинг ошишига ҳеч шубҳасиз қочоқлар, бошпана сўровчилар ва ноқонуний мигрантлар асосий сабаблардан бўлди. Эндиликда ушбу муаммоларга қарши кураш Европа Иттифоқининг асосий “бош оғриғи”га айланди. Миграциянинг Европа Иттифоқида ўсиши йилдан йилга ортиб борганини қуйидаги рақамлар ҳам кўрсатади. Жумладан, 2000 йилда Иттифокга кирувчи ҳозирги давлатлардаги иммигрантлар сони тахминан 30 млн. 135 мингни ташкил этган. Бу кўрсаткич 2010 йилда 49 млн. 250 минг атрофида ва 2017 йилда эса тахминан 58 млн. 655 мингни ташкил қилди².

Бундан кўриниб турибдики, ЕИда ҳар ўн йилда ўртача 15 миллионга иммиграция ортмоқда ва бу кейинги йилларда ҳам айни шаклда давом этиши тахмин қилинмоқда. Албатта, буларнинг барчаси Яқин Шарқ минтақасидан чиқиб келмаган. Лекин, ноқонуний миграция, қочоқлар ва бошпана сўровчиларнинг катта қисми ё ушбу минтақадан ёки ушбу минтақа орқали

¹ Christopher Caldwell, Reflections on the Revolution in Europe: Immigration, Islam and the West. Anchor Books, 2010. – P. 11–14.

² Маълумот Castles S. and Miller M. J., The Age of Migration: Population Movements in the Modern World, 3th ed. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2003.; Eurostatнинг 2009 йилги маълумоти <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5727749/KS-31-10-539-EN.PDF> ва БМТнинг 2017 йилдаги International Migration Report 2017. Ibid. манбалари асосида тайёрланди.

(транзит) Европага улашганини ҳеч иккиланмасдан таъкидлаб ўтишимиз мумкин. Шунингдек, Яқин Шарқ минтақасидан ёки ушбу минтақа орқали ўтиб келган мигрантлар ЕИда ҳам ижтимоий-иқтисодий ҳамда маданий-сиёсий жиҳатдан кўплаб муаммолар яратаётганлиги туфайли ҳам алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Дунёдаги энг кўп қочоқлар келиб чиққан ва транзит вазифасини ўтаган минтақа Яқин Шарқ минтақасидир. Иккинчи жаҳон урушидан кейин Европа иқтисодий тараққиёт сари одимлаётган бир пайтда, Яқин Шарқ ички низолар гирдобиди қолди ва миллионлаб инсонларни қочоқларга айлантirdи.

Яқин Шарқнинг жамоавий қочоқларини тўрт гуруҳга ажратишимиз мумкин:

- Исроил-Араб уруши натижасида пайдо бўлган фаластинлик қочоқлар;
- Ироқда С.Ҳусайн репрессияси ва Ироқ-Қувайт можаросидан қочган араб, курд қочоқлари;
- сиёсий ва диний қарашлари туфайли минтақанинг у ёки бу давлатлари режимларининг босимидан қочган бошпана сўровчилар;
- “Араб баҳори” номини олган ички ихтилофларнинг кучайиши натижасида можароли ҳудудлардан қочган суриялик, ироқ ва ливиялик қочоқлар.

Мазкур қочоқларнинг аксарияти Европа Иттифоқи томон ҳаракат қилди. Айниқса, охириги қочоқлар тўлкини (юқоридаги тўртинчи гуруҳ) Европа Иттифоқида жуда катта муаммоларга сабаб бўлди.

БМТнинг Қочоқлар бўйича агентлигининг 2015 йилги маълумотларига кўра, хориждаги суриялик қочоқларнинг 80 фоизи (5 миллиондан ортиқ) Туркия, Ливан, Иордания, Ироқ ва Мисрда жойлашган. Ливан бир миллиондан ортиқ суриялик қочоқларни таъминламоқда. Иордания эса 655 000 атрофида сурияликларга жой берди. Туркияда 2,8 млн. атрофида суриялик қочоқларни қабул қилиб, энг кўп суриялик қочоқларга эгалик қилган давлат бўлди. Ироқда ҳам 3,3 млн. ироқликлар давлат ичида бошқа жойларга кўчишга мажбур бўлди ва шунингдек, 228 000 суриялик қочоқларни қабул қилди¹.

Мазкур агентликнинг маълумотларига кўра, БМТ томонидан суриялик қочоқларга молиявий ёрдами 56 фоизни ташкил этган. Бу шуни англатадики, Ливанда ҳар бир қочоқ озик-овқат учун ойда 14 доллар олиб, бу бир кунга 50 центдан иборат бўлган. Иорданияда эса 90 фоиздан ортиқ қочоқлар жуда қолқоқ аҳволда ҳаёт кечирмоқда. Суриядаги можаро пайтида 2015 йилгача 400 000 ортиқ одам ўлди ва 13,5 млн. одам тезликда гуманитар ёрдамга муҳтождир. Деярли 60 фоиз аҳоли мамлакат ичида бошқа ерларга кўчишга мажбур бўлди².

Маълумотларга кўра, Форс кўрфази Араб давлатлари бирорта ҳам суриялик қочоқ қабул қилмаган. 2011 йилдан 2016 йил октябргача 465 023 суриялик Германияга бошпана сўраб мурожаат қилган. Улардан бу даврда

¹ ZAHLEN UND FAKTEN ZUR SYRISCHEN FLÜCHTLINGSKRISE // <https://www.amnesty.ch/de/laender/naher-osten-nordafrika/syrien/dok/2015/zahlen-und-fakten-zur-fluechtlingskrise> 10. Januar 2017.

² Ўша манба.

43,570 таси ижобий натижага эришган. Қолган ЕИ давлатларига 382 821 суриялик бошпана сўраган бўлса, шундан 14 611 тасининг аризаси қабул қилинган¹.

Яна бошқа бир маълумотга кўра, 2015 йил Европадаги ҳар беш қочокдан бири суриялик қочоқ бўлиб, Eurostatнинг маълумотларига кўра, улар умумий қочоқларнинг 21 фоизини ташкил қилган. Ундан кейинги ўринларни 13 фоиз билан афғонистонликлар, 8 фоиз билан албанияликлар ташкил қилган².

Умуман олганда, дунё бўйлаб охириги йигирма йилликда қочоқларнинг чўққига чиққан саналарини қуйидаги жадвалдан ҳам кўришимиз мумкин.³

1989 йил	1992 йил	1994 йил	2014 йил
14,7 млн.	17,8 млн.	15,7 млн.	14,4 млн.
Шундан:			
Афғонистон - 5,6	Афғонистон - 4,5	Афғонистон - 2,7	Сурия - 3,8
Эфиопия - 1,4	Ирак - 1,3	Руанда - 2,2	Афғонистон - 2,5
Мозамбик - 1,1	Мозамбик - 1,3	Либерия - 0,7	Сомали - 1,1

Жадвалдан кўришимиз мумкинки, 1989 йилда Афғонистон етакчилик қилган бўлса, 2014 йилга келиб Сурия етакчилик қила бошлади. Суриялик қочоқлар 2014 йил 4 млн. атрофида бўлган бўлса, 2017 йилга келиб 7 млн.га яқинлашиб қолганини ҳам таъкидлаш ўринли.

Шунингдек, статистик маълумотларга кўра, 2016 йил Европада қочоқлар сони 1 800 000 ни ташкил этган бўлса, 2015 йил уларнинг сони 1,2 млн. атрофида бўлган ва бу кўрсаткич билан 2014 йилдагига нисбатан тенг ярмига кўп бўлган.⁴ Ушбу қочоқларнинг аксарият катта қисми Ўрта Ер денгизи орқали (Яқин Шарқ ва Араб Мағриби орқали) ноқонуний йўллар билан ўтганини ҳам таъкидлаш жоиз.

Жумладан, Oxford Analyticсанинг маълумотларига кўра, 2017 йил январь–апрел ойлари оралиғида ЕИга ноқонуний кириб келаётган мигрант-қочоқларнинг йўналиши ва сони қуйидаги расмда акс этган⁵:

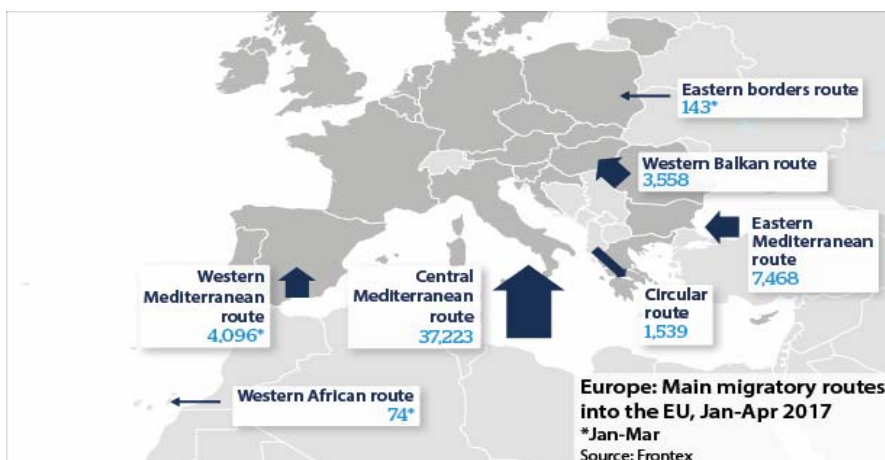
¹ ZAHLEN UND FAKTEN ZUR SYRISCHEN FLÜCHTLINGSKRISE // <https://www.amnesty.ch/de/laender/naher-osten-nordafrika/syrien/dok/2015/zahlen-und-fakten-zur-fluechtlingskrise> 10. Januar 2017.

² Eurostat: Каждый пятый беженец в Европе – сириец // <https://www.dw.com/ru/eurostat-каждый-пятый-беженец-в-европе-сириец/a-18722407>

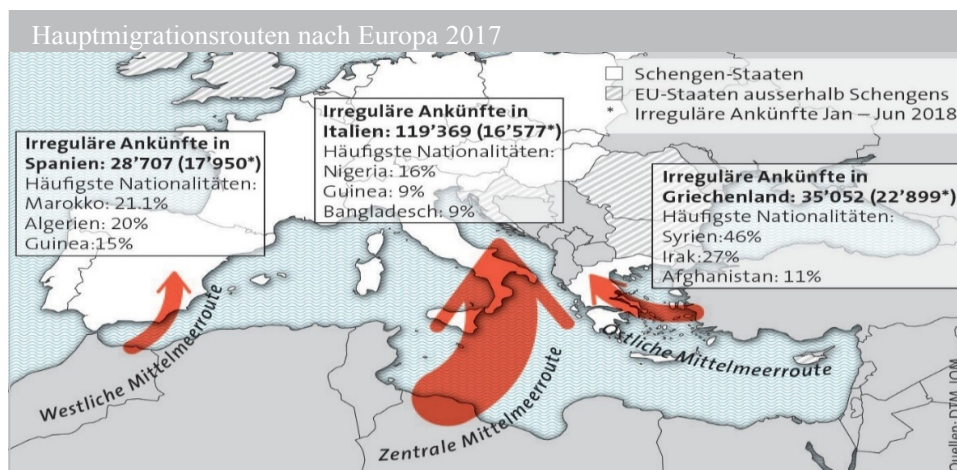
³ Migration and Development Brief 25. World Bank, 2015 йил октябрь. // <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/MigrationandDevelopmentBrief20.pdf>

⁴ Мигранты в Европе: количество и статистика за 2017-2018 года
Источник: <http://emigranto.ru/spravochnaya/emigraciya/migranty-v-evrope.html>

⁵ Jan-Mar, Europe: Main migratory routes into the EU, Jan-Apr 2017 // <https://dailybrief.oxan.com/Analysis/DB238314/EU-would-be-badly-prepared-for-a-fresh-migrant-crisis>

Ушбу масалада Center for Security Studies (CSS) томонидан 2018 йил сентябрда нашр қилинган маълумотида, ЕИга 2015 йил 1 миллиондан ортиқ ноқонуний мигрант ва қочоқлар кириб келган бўлса, 2016 йил 382 000, 2017 йилда эса 186 000 ни ташкил қилган. 2018 йил биринчи ярим йиллигида 58 минг ноқонуний мигрантлар кириб келган.¹ Ушбу мақолада, ЕИга кириб келаётган ноқонуний мигрантларнинг асосий йўналиши Ўрта ер денгизи эканлиги таъкидланади ва асосан Испания ва Италия орқали кириб келмоқда. Масалан, 2017 йил кириб келганларнинг 28 707 таси (уларнинг 21 фоизи марокашлик, 20 фоизи жазоирлик, 15 фоизи ганалик) Испания орқали, 119 369 таси (уларнинг 16 фоизи нигериялик, 9 фоизи ганалик, 9 фоизи бангладешлик) Италия орқали, 35 052 таси (уларнинг 46 фоизи суриялик, 27 фоизи ироқлик, 11 фоизи афғонистонлик) Греция орқали кириб келган.²

¹ Lisa Watanabe, Outsourcing – Europas Pokerspiel mit der Migration // <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse230-DE.pdf>

² Ўша манба.

Умуман олганда, ЕИ томон ноқонуний миграция ва қочоқлар оқимининг охири кўринмаяпти. Ушбу ҳолат Европада ва айниқса, Германияда (энг кўп қочоқ ва иммигрантларга эга) жиддий бир шаклда антимиграция ҳаракатлари кучайишига сабаб бўлмоқда. Антимиграция ҳаракатлари ноқонуний миграция ва қочоқларни давлат хавфсизлигига таҳдид, иқтисодий, ижтимоий ва маданий муаммоларнинг манбаси деб таъкидлай бошлади. Бошқача, қилиб айтадиган бўлсак, зотан Европада мавжуд бўлган антимиграция кайфияти ва ҳаракатлари 2015 йилда ўз чўққисига кўтарилди. Аввал, баъзи Европа давлатларида ушбу ҳаракатлар намояндалари ҳукм сурган бўлса, 2014-2015 йилларга келиб, бу умумевропа кўринишига айланди.
